

Foto: V. Veličković

Hana Selimović și Branislav Jerković

NOI ÎN LUME

Cristina RUSIECKI

„Hai, Ismena, adună-te!”

Care sunt dimensiunile eterne ale omenirii până în momentul de față? Gândire magică, respectiv axa credință – superstiție – profeții – sărbătoare dionisiacă – orgie – teatru, toate hrănite din același strat emoțional. Permanente în *mindset*-ul omenirii. Apoi, axa putere – coerciție – conflict – agresivitate – represiune, urmată de limitarea libertăților; și, printre ele, axa relațiilor inter-umane. Și, dacă timpul nu există, iar cronologia este numai o invenție a minții prin care așezăm faptele, bob cu bob, după puterile noastre, atunci totul se poate amesteca și funcționa rupt de granițele temporale. Da, s-ar putea să fie postmodernism. Da, s-ar putea să fie intertextualitate. Dar s-ar putea să fie și aceleași dimensiuni, veșnic umane, care răsar periodic, în diferite epoci, se umplu de vitalitate, apoi, pentru un timp, îngheață. Cam aici s-ar afla fundamentele spectacolului *Pata oarbă*, de la Teatrul Național Sârb din Novi Sad, regia Andrei Măjeri, dramaturgia Cosmin Stănilă și Ionuț Socu, bazat pe motive din tragediile antice *Oedip Rege*, *Antigona* și *Bacantele*. Andrei Măjeri se întoarce, împreună cu echipa, la tema preferată: mitul din tragediile antice, în interpretare dublă (adevăr universal sau telenovelă?), cum șade bine epocii noastre. Plus o suită de referințe culturale tratate inteligent, răstălmăcite cu subtilă ironie, spre delectarea celor familiarizați cu subiectul. Într-un asemenea cadru, Antigona coexistă natural cu Oedip, Creon, Tiresias, bacante, dar și cu jurnalele de știri sau jocurile video. Sau cu „certitudinea” că, dacă ești sensibil sau naiv, ca Ismena, sigur te-ai născut în zodia Racului.

Deloc întâmplător, dimensiunea religioasă se citește peste tot în *Pata oarbă*, chiar dacă cu semn schimbat: sărbătoarea principală a Tebei este adormirea Sfinxului, cu schimbul de replici „Sfinxul a adormit”/ „Adevărat a adormit”. Deloc întâmplător, profetul orb

ajunge manager la Teatrul Curții. Deloc întâmplător, personajele din tragediile antice vor avea la dispoziție aplicația Tiresi App, concepută pentru o bună gestionare a profețiilor. Asta nu o împiedică pe Ismena să o dezinstaleze, nici pe locasta să-l liniștească pe Oedip în legătură cu previziunile „dezaxatei de la Delfi”, Pythia, „nebuna aia junkie”, nici pe autori să pună pe tapet ironic viziunea apocaliptică.

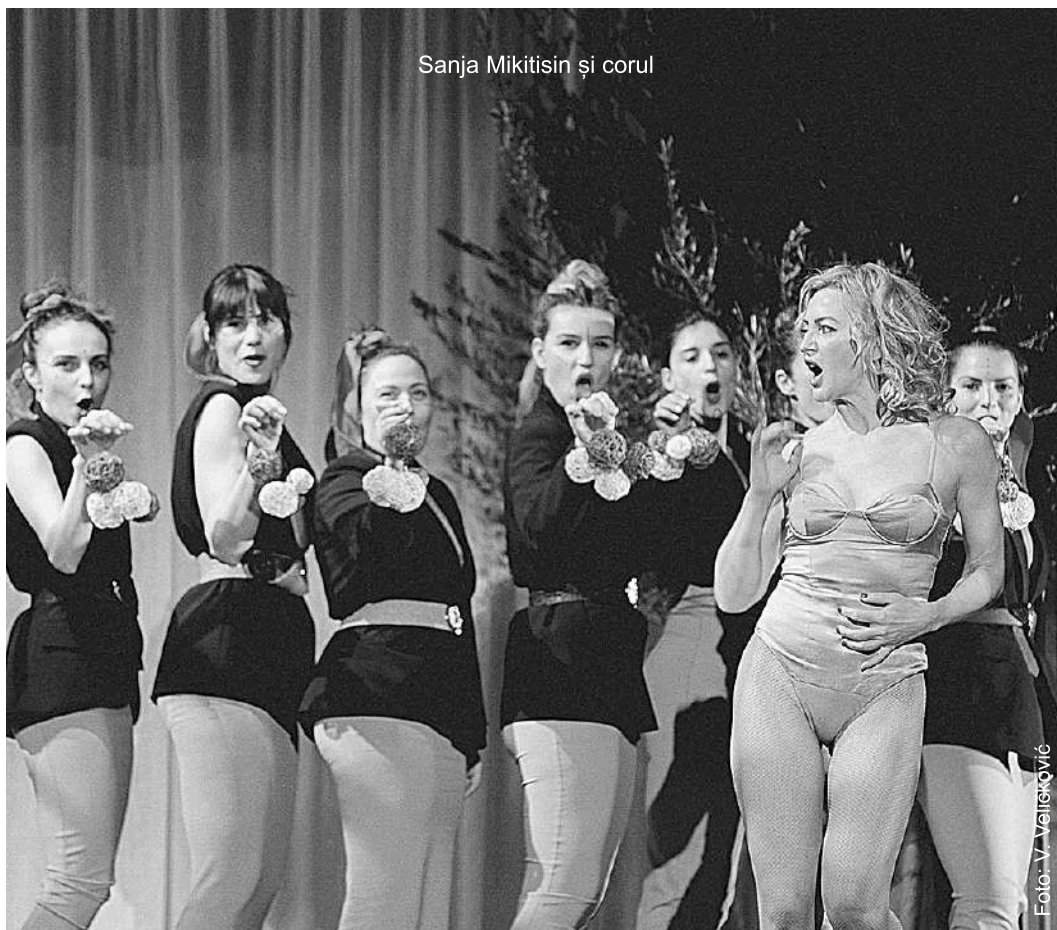
Cine vrea să scotocească mai adânc în dimensiunea trans-biografică, trans-umană, trans-istorică, s-o spunem mai pe șleau, metafizică, o va găsi, în ciuda omniprezentului discurs al deriziunii, într-un fragment de adevărată forță dramatică. Ajuns în fața Sfinxului, lui Oedip i se arată, deodată, toate faptele, reprezentările și autoreprezentările – curat Maiya! –, care vor urma. Straturile temporale dispar, cronologia este abolită, toate au loc în același timp. De fapt... nu există decât mintea care imaginează. Dualitatea se anulează, dihotomiile seacă, așadar orice afirmație implică și contrariul (Sfinxul este „exact ca un tigru, un fel de pasăre. Era... imens. Cât o pisică. A ieșit afară. O femeie superbă. Blondă. O babă stafidită. Cu niște sâni mari, cât două nuci”). Apoi, eroul Oedip, martirul cunoașterii în cultura occidentală, va trece probabil pe lângă fântâna Lethe și va uita. Excelent scrisă de Cosmin Stănilă, scena ar merita citată integral.

Toate coexistă acum și aici, și veșnic, de parcă ar cita din „novele” *Sărmanul Dionis* („Nu e adevărat că există un trecut – consecutivitatea e în cugetarea noastră – cauzele fenomenelor, consecutive pentru noi, aceleași întotdeauna, există și lucrează simultan”) a poetului național. Care, la rândul lui, cita dintr-o gândire mitică mai veche chiar și decât tragedia greacă. Așa se face că, în spectacolul de la Teatrul Național din Novi Sad, *Antigona* (Hana Selimović sobră, severă, monocordă) apare pe aceeași scenă cu varianta sa copil, Ismena mare (Sonja Isailović caldă, dulce și umană) cu Ismena mică (absolut adorabilă), la fel și Polinice/ Eteocle (cu părul lui verde), toți în amor cu unchiul preferat, Creon (Milovan Filipović), pe bicicletă, tandru cu „moțatele lui”, bine dispus și ludic. Toate se topesc în mintea noastră, așa cum se amestecă și referințe culturale din toate epocile istorice și religioase, set de valori, *fatum* cu feminism, *hybris* cu molimă/pandemie, *lockdown*, mască obligatorie, toate într-o supă atotcuprinzătoare, pe care o denumim, foarte pe scurt, lumea.

Iar spațiul gândit de Adrian Balcău (primul său proiect în teatru, o realizare cu adevărat impresionantă) merge pe aceeași linie: cameră mare centrală, una în dreapta, una în stânga, coloane rase de capitel, cu cariatide (vii) în spate, măslin autentic în decor și, evident, spațiu pentru înregistrări video sau pentru filmări proiectate, ca aceea cu mama adoptivă a lui Oedip. Aceasta, o apariție *dark*, cu păr lung, negru și cu lanțuri pe față, își cheamă fiul acasă ca să preia tronul.

Cine vrea să se distreze inteligent are cu ce urmărind traseul de azi al personajelor din tragedia antică. *Antigona* oferă link-ul pentru cei ce doresc să se convingă de înmormântarea lui Polinice. Prorocirea lui Tiresias (Radoje Čupić), cu ochelari de soare, reținut, ironic, sigur pe cunoștințele sale și sarcastic la adresa tuturor celor cărora le-a profețit, este interpretată de copiii ca o scenetă menită să-l distreze pe tatăl Oedip (Branislav Jerković remarcabil prin dozajul dintre detașare și dramă), în timp ce fac baloane de săpun. Cum altfel după atâtea tragedii jucate și răs-jucate de două mii de ani încoace? După drama în care sora și frații ei mor, Ismena își găsește liniștea și relaxarea în muzică (Adrian Piciorea își pune amprenta pe sound-ul spectacolului), dând interviuri ca un star pop. Nu că prezentarea viitorului său album, *Pata oarbă*, omonim cu titlul spectacolului, nu s-ar asocia și cu revelația („mi se părea totul atât de simplu și copleșitor totodată”, ca „într-un timp primordial, în care lumea e și fixă, dar e și fluidă”). *New wave* și spiritualitate de tot felul, asezată cu grămezi de ironie.

Cine vrea mesaj și angajament sigur va priza turnura feministă – dimensiunea cea mai accentuată în spectacol –, care pune povestea Antigonei și a Ismenei în ramă, cu discursul militant în favoarea egalității și a drepturilor femeilor. Evident, însoțit de proteste și nu oriunde, ci... în Piața Harmonia. Cine nu vrea mesaj feminist alege umanul locastei (Sanja Mikitišin, sexy, seducătoare și protectoare în același timp) care pledează pentru liniștea casei și micile bucurii ale vieții alături de Oedip.

Știe Andrei Măjeri cum să creeze ritm, cum să mute atenția de la scenă la video, cum să folosească simultan diferitele spații, când să pedaleze pe derizoriu și să-și râdă de discursul politic găunos, când să îndulcească tonul prin drăgălășenia celor mici și jucăuși sau când să se întoarcă la textura tragediei. Din care, nu-i așa?, nu putea lipsi corul bacantelor, șapte fete multifuncționale, care spun recitativele, dansează sub coordonarea Andreei Gavriliiu sau, pur și simplu, fac mișcare la unison, spală pe jos, strănută deodată sau se pierd simultan, în video și pe scenă, în transa indusă de Dionysos, strămoșul tragediei, orgiei și al teatrului. Știe Andrei Măjeri cum să facă un spectacol cu multiple planuri juxtapuse, din care fiecare să ia ce-i place. Ce bine ar fi ca *Pata oarbă* să cunoască și o montare românească!

Teatrul Național Sârb din Novi Sad – *Slepa Mrlja (Blind Spot / Pata oarbă)*. Bazat pe motive din tragediile antice: *Oedip Rege*, *Antigona* și *Bacantele*. Regia: Andrei Măjeri. Traducerea: Ioana Flora. Dramaturgia: Cosmin Stănilă și Ionuț Sociu. Decor și costume: Adrian Balcău. Coregrafia: Andrea Gavriliiu. Sound design: Adrian Piciorea. Video design: Siniša Cvetić. Lector: dr. Dejan Sredojević. Distribuția: Hana Selimović (Antigona), Branislav Jerković (Oedip), Sanja Mikitišin (Iocasta), Aljoša Đidić (Polinice/Eteocle/Lajos/Penteu), Milošan Filipović (Creon), Sonja Isailović (Ismena), Gordana Đurđević Dimić (Dădaca/Merope), Radoje Čupić (Tiresias), Tijana Marković (Jurnalista), Iskra Šimon (Antigona Mică), Anđela Pašćan (Ismena Mică), Simonida Mandić, Ivana Pančić Dobrodolac, Nikolina Spasić, Aleksandra Pejić, Danica Nikolić, Mina Pavlica, Katarina Bradonjić (Cor).